

Týmto vydaním básnické veľdielo Ivana Franka ešte raz potvrdzuje, že ozajstné umelecké diela nestarnú, sú trvalé a večné, lebo žijú v pokoleniach a každé z nich číta a chápe je po svojom, po novom. Lyrickú drámu v troch častiach *Zvädnuté listie* vydal I. Franko roku 1896 vtedy, keď v jeho duši bolo veľa spoločného s náladami hrdiny denníka, ktorý pred niekoľkými rokmi čítal. Tieto nálady akosi natrvalo zakotvili v duši básnika a v intímnom spojení s vlastnými boli zväčšené v troch sugestívnych básnických cykloch *Zvädnutého listia*, ktoré je považované za veľdielo ukrajinskej, ale i slovanskej literatúry. „Takto sa zrodil – ako píše M. Il'nyckij – proces subjektívizácií reálneho faktu cudzieho prípadu čo môžeme považovať za obrátenú stranu objektívizácie vlastných nálad a zážitkov.“ V dramatickom sujete Ivana Franka vystupuje nešťastne zaľúbený a odmietnutý mladík, ktorý po dlhom trápení spáchal samovraždu. Ako prejav katarzie akcentuje ukrajinský básnik goethovský návod Sei ein Mann und folge mir nicht nach! (Buď mužom a nechod' mojou cestou)

V predhovore k druhému vydaniu *Zvädnutého listia* (1910) I. Franko hodnotil verziu o denníku samovraha ako umeleckú fikciu a nechcel komentovať genézu svojich básní, ktorí aj „bez autobiografického kľuča majú samostatný literárny význam“.

Treba zdôrazniť, že *Zvädnuté listie* nie je lyrická sponď v úzkom poňatí, ale dielo širokého všeludského zovšeobecnenia, kde básnik je súčasne hrdinom diela i umelcom, autorom diela. *Zvädnuté listie* má svoje zvláštnosti ako dielo o vlastných duševných pocitoch a zážitkoch vnútorného sveta človeka. Tým všetkým *Zvädnuté listie* Ivana Franka je tematicky akýmsi ukrajinským variantom *Utrpenia mladého Wertera* (*Die Leiden des jungen Werthers*) Goethe, hoci u Franka umelecká mystifikácia sa zakladá na denníku, kým dielo nemeckého génia odráža materiály súdnych pojednávaní, na ktoré Goethe reagoval listami. Niektoré perly *Zvädnutého listia* obohatili ukrajinský piesňový repertoár (Jak počuješ vnoči kraj svojoho vikna, Ne mynaj z pohordoju, Oj, ty divčyno, z horicha zernja ap.).

Do češtiny preložil *Zvädnuté listia* skvelý prekladateľ jeho diel Ján Vladislav, do slovenčiny – Ján Zambor a Marian Heveši (zb. Ivan Franko, *Prečo sa nikdy neusmeješ*. Bratislava, Tatran 1979²). V závere svojho doslovu k slovenskému prekladu Frankových básní Ján Zambor konštatoval: „Vo *Zvädnutom listi* Franko vystupňoval svoj básnický výraz. Kniha zaujme umeleckou mnohotvárnosťou, bohatou rýmovou, rytmickou a strofickou škálou, kompozičným a jazykovým ustrojením, čo spôsobuje, že napriek monotematickosti nepôsobí unavujúce. *Zvädnuté listie* patrí nepochybne ku skvostom svetovej ľubostnej lyriky.“ S týmto tvrdením plne súhlasíme.

Mikuláš Nevrlý

Havlik Lubomir E.: Dukljanska hronika i Dalmatinska legenda. Prevela Lenka Blehova-Čelebić, predgovor Vojislav D. Nikčević. Podgorica, Grafo Crna Gora 2008. 216 s. ISBN 978-86-85499-26-5.

Nedávno se v balkánskom prostredí objavil preklad práce L. E. Havlíka, ktorá bola dokončená v roce 1971 a ktorou nakladateľstvom tehdejší ČSAV Academia vydalo až v roce 1976 pod názvom *Dukljanská kronika a Dalmatská legenda* v edici Rozpravy ČSAV (řada společenských věd, ročník 86, sešit 2, Praha 1976).

„Dukljanská kronika“, známá také pod označením „Ljetopis popa Dukljanina“, v latinské verzi jako „Regnum Sclavorum presbyteri Diocleati“ byla původně napsána staroslo-

vočné sonety), P. Usenka a i. J. Malaňuk jej venoval báseň *Antistrofy* (1953), v ktorej vysoko hodnotí jej nadanie, ale bolestne vytyka jej „zradu vlasti, rodu a rodiny“.

² Slovenský preklad je bohužiaľ neúplný. Zo 60 básní + epilóg *Zvädnutého listia* u I. Franka, bolo v ňom preložené iba 30.

věštinou chorvatské redakce a nazvána jménem, znějícím v latině „Libellus Gothorum“ (L. E. Havlík) nebo podle F. Šišice („Gothorum regum Gesta“ nebo „Sclavorum regum Gesta“). „Dukljanská kronika“, která vyšla v mnoha dalších pozdějších latinských redakcích, vznikla pravděpodobně v Baru (Antibari) za vlády zetského (dukljanského) panovníka Desy, syna velkého srbského župana Uroše I., někdy v letech 1148–1149 nebo 1160–1180. Patří k typu těch „národních“ kronik, které vznikaly v 11. a 12. století po celé Evropě, do rodiny kronik jako byla polská „Cronica Polonorum“ od Galla Anonyma, uherská „Gesta Hungarorum“ od P. Magistra (Anonyma), Helmoldova „Cronica Sclavorum“ nebo česká Kosmova „Chronica Boemorum“ a ruská Nestorova „Pověst' vremennych lět“.

Havlík se ve své práci zabývá nejen historickým rozbořem, genezí vzniku, jednotlivými verzemi a filiaci rukopisů této významné jihoslovanské a černohorské písemné památky, ale také osobností krále Svatopluka (kontaminace se situací v Dalmácii) a vztahem „Dukljanské kroniky“ a „Dalmatské legendy“. V příloze pak otiskl dochované texty L, Ch, O a M kroniky a kapitoly I–XLVII (VIII–X *in extenso*). Kroniku rozdělil zhruba do 7 částí: kapitoly I–IV jsou věnovány historii Gotů a historii usazování se Slovanů v Dalmácii, kapitoly V–VII se zabývají částí bulharské historie, kapitoly VIII–X představují tradice o Konstantinu Filosofovi a králi Svatoplukovi, kapitoly XI–XXVI verze L se věnují historii Chorvatska kontaminovanou s historií Srbska, kapitoly XXVII–XXXV verze L se zabývají historií Zachlumska, Travuňska a Zety, kapitola XXXVI představuje legendu o zetském králi Vladimírovi a kapitoly XXXVII–XLVII nazvané „Barský rodoslov“ obsahují historii Zety, Travuňska, Rašky, Srbska a Bosny.

Důvodem k vydání překladu, který je doplněn obsáhlou předmluvou reeditora Vojislava D. Nikčevića, byla nejen skutečnost, že tento historický středověký písemný pramen vznikl na území jihoslovanské Duklji (antická Diokleia), pozdější Zety, dnešní Černé Hory, ale také vědní politika nově vzniklého černohorského státu a snaha přiblížit jeho historii co nejširšímu okruhu badatelů a čtenářů. Do této vědní koncepce spadá rovněž vznik nové, v současné době vydávané monumentální edice „Monumenta Montenegrina“ (I–, Podgorica 2001–), jejímž vydavatelem je profesor V. D. Nikčević a která přináší prameny (latinské, staroslověnské a řecké) vztahující se k historickému území a dějinám Černé Hory.

Překlad Havlíkovy práce od L. Blehové-Čelebić byl opatřen předmluvou nebo spíše velkou studií (s francouzským resumé) od V. Nikčevića, v níž autor hledá odpověď na otázku, kterou si položil v úvodu, zda je *Regnum Sclavorum* mýtem nebo realitou. Závěrem najdeme také bio-bibliografický exkurz o osobě autora práce, pocházející z pera překladatelky, která se, bohužel, dopustila řady lapsů zejména v Havlíkově výběrové bibliografii, v níž řada údajů a citací je nepřesných a některá podstatná díla autora chybí zcela: např. L. Havlík, *Znojmo. Z minulosti města a jeho památek*, Brno 1956 (místo toho uvedena nepodstatná kniha *Znojmo – městská památková rezervace a památky v okolí*, Praha 1961, kterou vydal ve spolupráci s D. Libalem), *Dějiny královského města Znojma* (Brno 1998) nebo *Geneze feudální společnosti a státu ve slovanském prostředí* (Praha 1987).

Počín vydat černohorský (srbský) překlad Havlíkovy práce *Dukljanská kronika a Dalmatská legenda* je jistě chvályhodný a záslužný pro další vědecké bádání o této nevěšední jihoslovanské památce, ale její vydavatelé opomněli jednu podstatnou maličkost: zeptat se, zda mohou knihu přeložit a přetisknout.

Lubomira Havlíková